

КРИЖАНОВСЬКА М. А.✉, **ПРОКОП'ЯК М. З.**, **ГОЛІНЕЙ Г. М.**, **ШЕВЧИК Л. О.**

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна, 46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, ORCID: 0000-0002-7802-5246, 0000-0002-2846-4208, 0000-0003-4346-9151, 0000-0003-0755-2193

✉ kryganovska@chem-bio.com.ua

ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ ЮР'ЄВ: ЖИТТЯ ТА НАУКОВА СПАДЩИНА (до 150-річчя від дня народження)

У статті розглянуто основні етапи життя та напрямки наукової діяльності відомого і шанованого академіка-селекціонера Василя Яковича Юр'єва. З його ім'ям нерозривно пов'язана діяльність Українського науково-дослідного інституту рослинництва, селекції і генетики (нині Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН). Показано, що у науковій діяльності Василь Якович особливу увагу приділяв збору колекцій вихідного матеріалу, добору батьківських форм для схрещування, розробив методи випробування гібридів та сортів на різних етапах селекційного процесу, продемонстрував переваги методу добору чистих ліній із місцевих популяцій пшениць у порівнянні з малоефективним методом масового добору. На основі даного методу, під його керівництвом виведено чимало високоврожайних цінних сортів озимої і ярої пшениці, жита, проса, ячменю та кукурудзи. Для вивчення закономірностей успадкування важливих цінних ознак у пшениці Юр'євим В.Я. були використані міжсортові і міжвидові схрещення діалельного типу. Багато зроблено досліджень у галузі селекції сортів на стійкість та імунітет проти хвороб та шкідників. На визнання наукових заслуг Академія Наук України заснувала премію імені Василя Яковича Юр'єва, яку присуджують за найвищі досягнення у галузі селекції та генетики.

Ключові слова: генетик, селекціонер, Харківська селекційна станція, Українського науково-дослідного інституту рослинництва, селекції і генетики, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва УААН.

Глибока і всебічна оцінка розвитку і досягнення аграрної науки неможливо без вивчення життя та діяльності найбільш видатних учених, які стояли у витоках сільськогосподарського виробництва. Серед відомих і знаних постатей селекційної справи в Україні, особливе місце належить Василю Яковичу Юр'єву, академіку,

заслуженому діячу науки, доктору сільськогосподарських наук, автору і співавтору 9-ти сортів озимої пшениці, 5-ти сортів ярої пшениці, 3-х сортів ярого ячменю, 1-го сорту вівса, 2-х гібридів кукурудзи [1].

На основі любові та покликанню до селекційної справи, відмінними талановитими організаторськими здібностями, вмінню згуртувати навколо себе колектив справжніх професіоналів допомогло започаткувати наукову школу та досягнути значних успіхів у розвитку селекційних дослідженнях. З його ім'ям нерозривно пов'язана діяльність Українського науково-дослідного інституту рослинництва, селекції і генетики (нині Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва УААН).

Пріоритетним напрямком наукових досліджень В. Я. Юр'єва були теоретичні і практичні питання селекції насінництва сільськогосподарських культур. Завдяки науковій обізнаності, вмінню втілювати практичні навички у селекційний процес, він вирішував питання вихідного матеріалу, гібридизації, масового та індивідуального добору. З високою відповідальністю здійснював селекцію на зимостійкість та посухостійкість рослин, стійкість до хвороб та шкідників, особливу увагу звертав на урожайність та якість зерна, виведенню нових сортів і гібридів та сортовипробуванню. Василь Якович першим почав використовувати у селекційних дослідженнях всебічну оцінку культурних сортів рослин та розробив методики, які дозволили здійснити об'єктивну оцінку селекційного матеріалу [2, 3].

Народився Юр'єв Василь Якович (рис.) 21 лютого 1879 року у Пензенській губернії Нижньоліманському повіту в селі Іванівська Вірга у дворянській, але збіднілій родині. Його батько управляв дрібними поміщицькими маєтками, а мати господарювала дома. Семеро дітей родини Юр'євих з малечку були привчені до праці. Вищу освіту отримали лише двоє: Василь Якович

© **КРИЖАНОВСЬКА М. А.**, **ПРОКОП'ЯК М. З.**, **ГОЛІНЕЙ Г. М.**, **ШЕВЧИК Л. О.**

та його сестра Олена. Початкову освіту В. Я. Юр'єв здобув у сільській земській школі. По завершенню якої, вступає до Нижньоломівського міського чотирикласного училища, яке закінчив у 1892 році. У наступному році вчитель ботаніки допоміг хлопцеві влаштуватися до Маріїнського земельного училища, де можна було навчатися безкоштовно та до того ж отримати місце у гуртожитку. Платою слугувала сезонна робота учнів на полях та догляд за тваринами. Тут Василь Якович працював чорноробом та займався репетиторством з відстаючими учнями. На базі училища не було природничо-наукових гуртків, проте серед учнів середніх класів склалась група, члени якої почали цікавитись і займатися самоосвітою. Там він і розпочав систематично вивчати філософію, економіку та соціологію [4, 5].

Рис. Юр'єв Василь Якович
(1879–1962 рр.)

«Селекціонер має жити довго, вести осілий спосіб життя, бути постійним у любові до обраної справи, аби не відволікатися від головної мети»

Після завершення навчання у Маріїнському земельному училищі хлопчина прагне продовжувати навчання. Маючи наукову обізнаність та практичні навички сільськогосподарського виробництва, В. Я. Юр'єв після вступного випробування у 1899 році стає студентом Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісництва Люблінського воєводства (нині Польща). Саме тут він сподівався досягти своєї мрії і стати агрономом. Однак складна політична ситуація дала свої знаки і за

організацію вуличного студентського мітингу В. Юр'єва заарештували, проте за відсутністю компрометуючих документів та доказів, йому вдалося уникнути ув'язнення, однак він був відрахований з лав студентів та отримав направлення на військову службу [4, 6].

1902-1903 роки Василь Якович служить в артилерійських військах м. Севастополя у чині солдата, де він з гідністю і сумлінням виконує всі накази командира, за що і отримує запрошення залишитися в армії. Проте Юр'єв В. Я. залишається вірним своєї мрії і не дивлячись на запропонований чин підпоручика, повертається до Нової Олександрії і продовжує навчання. По завершенню якого, у 1905 році молодим агрономом повертається на батьківщину, де до 1909 року працює за фахом [4, 5].

Відповідно до газетного оголошення, в якому повідомлялось, що для прогресивного розвитку вітчизняного землеробства, поблизу Харкова заснована селекційна станція, яка потребує агрономів-фахівців з теоретичною підготовкою та практичними навичками, Василь Якович надсилає запит на працевлаштування і від директора станції проф. П. В. Будріна отримує дозвіл на зарахування науковим працівником селекційної станції. На той час селекційна станція мала двох науковців: професора Петра Васильовича Будріна і Бориса Карловича Єнкена. За старанність і наполегливість у роботі Юр'єву В. Я. разом з Єнкеним Б. К. доручено займатися селекцією озимої та ярої пшениці, озимого жита, ячменю та вівса. На початкових етапах роботи співпрацівники стикнулись з різного роду труднощами: по-перше, не достатньо володіли науковими знаннями селекційного процесу, по-друге, необхідно було розробити нові методи досліджень і, по-третє, не вистачало вихідного матеріалу, на основі якого необхідно буде створювати нові сорти. З цією метою Василь Якович організовує поїздки на поля у різні куточки країни, де збирає колоски різноманітних злакових культур (пшениці, ячменю, проса, жита, кукурудзи), звертається до аграрних установ, насінницького бюро Харківського товариства, контрольно-насінневу лабораторію, виставки, торговельні організації та просить надіслати насіння [4, 7].

Для підсумку діяльності станції у перші роки та аналізу отриманих результатів у 1911 році було скликано 1-ший Всеросійській спеціалізований з'їзд науковців та діячів з питань селекції та насінництва. Організатором з'їзду ви-

ступало Харківське товариство сільського господарства за сприяння Департаменту землеробства, Державного управління землевлаштування і землеробства, Харківського губернського земства і управи. Доповіди, з якими виступав В. Я. Юр'єв, «Організація селекційних установ» та «Добір чергових рослин для селекції» розкрили його як молодого та перспективного вченого-науковця, його ім'я зазвучало у науковій спільноті [5, 8].

Після проведення з'їзду багато спеціалістів отримали можливість закордонного стажування у провідних селекційних станціях Західної Європи та Америці. У 1912 році Юр'єв В. Я. відвідує Англію, Швецію та Америку, де зустрічається з представниками насіннєвих фірм, фермерами та селекціонерами, отримує можливість вивчити переваги і оцінити недоліки методів селекційного процесу. З відрядження привозить насіння різних культур, зокрема кукурудзи, з яким розпочинає широкі селекційні дослідження [4, 7].

На початку першої світової війни В. Я. Юр'єва мобілізували, проте уряд високо цінував роботу та результати селекційної станції, тому трьом співпрацівникам, які перебували на фронті, спеціальним розпорядженням надавалась відпустка на серпень-вересень для збирання урожаю та посіву озимини [4, 9].

Працівники, що залишились на станції у воєнні роки, не дивлячись на скрутні умови та голод, невтомно працювали і зберегли зерно озимої і ярої пшениці та кукурудзи. Після довгоочікуваної демобілізації, Василь Якович ще з більшою рішучістю та ентузіазмом повертається до улюбленої справи [5].

Основний напрямок періоду перших науково-селекційних досліджень (по 1924 рік) було орієнтовано на підвищення врожайності зернових культур. Особлива увага приділялась створенню вихідного матеріалу та підбору батьківських пар. Для дослідження обирали не лише місцеві сорти, але і сорти привезені із закордону. Головною умовою підвищення урожайності, Василь Якович вбачав у готовності рослин відповідати екстремальним погодним умовам, що вимагало розробки нових методів селекційного дослідження та методів комплексного оцінювання селекційного матеріалу. Задля цього він розпочав проморожувати ящики з висіяним у них насінням та з подальшим його вирощуванням у теплих приміщеннях. Щорічне вибракування гірших зразків поступово призводило

до покращення зимостійкості та морозостійкості рослин. Його невтомною помічницею була дружина, Олена Костянтинівна, яка виконувала всю технічну роботу у наукових дослідженнях [4, 9].

У цей період шляхом масового добору вченим були створені перші високоврожайні сорти озимої пшениці: Мільтурум 120 і Ферругінеум 117 і ярої пшениці: Арнаутка Кочина, безоста Карлівська та ін. На основі застосування до місцевих сортів індивідуального добору Юр'єв В. Я. одержав сорти озимої пшениці Альбідум 676 (Юр'євка), Ферругінеум 1239 і Еритроспермум 917; ярої пшениці Мільтурум 162 і Гордеїформе 802; ячменю Європеум 353/133, вівса Харківський 596, проса Харківське 2 та ін. [3, 8, 11].

Другим напрямком науково-селекційних досліджень (період 1925–1938 рр.) В. Я. Юр'єв обрав гібридизацію, нового на той час методу селекційних досліджень. За його словами: «Гібридизація є могутнім методом у селекційній роботі». Основа методу передбачала схрещування кращих місцевих сортів з кращими сортами інших селекційних установ та сортами завезених із закордону. Найкращим першим результатом на станції, з використанням методу гібридизації, стає отриманий Пахомовою В. П. та Юр'євим В. Я. сорт озимого жита Харківське 194, який було районовано у 1938 р. Василь Якович разом із Голубом М. О., Дідусем В. І. та Коробейніковою Ю. І., шляхом індивідуального та масового доборів гібридів, які отримані в результаті схрещування озимих м'яких пшениць Українка та Юр'євка, створили новий сорт Лютесценс 266, який стає популярним і перспективним серед аграріїв. Загалом у цей період академіком В. Я. Юр'євим особисто і разом із співробітниками було створено 21 сорт найважливіших зернових культур: озимої та ярої пшениці, кукурудзи та ячменю, вівса та проса, серед яких ряд сортів районовані та отримали широке розповсюдження [5, 8, 12, 13].

За самовіддану працю і колосальні досягнення у галузі селекції та насінництва, у 1935 році Вищою атестаційною комісією без захисту дисертації, було присуджено Юр'єву В. Я. науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук. З 1937 року Василь Якович очолював кафедру селекції та насінництва Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва [14].

Третій період наукових досліджень Василя Яковича розпочинається з 1939 року, коли

він одночасно з використанням методу гібридизації, вдало застосовує внутрішньосорттовий покращуючий добір рослин [4, 13].

З початком Другої Світової війни Василь Якович організовує евакуацію Харківської державної селекційної станції до Росії, де перебуваючи замісником директора з наукової роботи, продовжує селекційні дослідження. Відразу після завершення бойових дій на території області (1943 рік), В. Я. Юр'єв разом із колективом працівників повертають обладнання і селекційний матеріал до Харкова, де налагоджують роботу на станції та відновлюють поля для висадки культур. У 1945 році Василя Яковича обирають дійсним членом Академії наук УРСР [5, 6, 14].

У 1946 році, за наказом уряду, у Харкові створено Інститут генетики і селекції Академії наук УРСР, директором якого призначають Юр'єва В. Я. Після десяти років плідної і невтомної наукової діяльності, прийнято рішення об'єднати інститут генетики і селекції з Харківською селекційною станцією і створити Український науково-дослідний інститут рослинництва, селекції та генетики, на чолі з В. Я. Юр'євим (нині Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва). Президія Верховної Ради УРСР у 1949 році присвоює Василю Яковичу звання «Заслужений діяч науки УРСР» [1, 3, 5].

Окрім досягнення значимих результатів у селекції, великим надбання є наукові та науково-методичні праці Василя Яковича Юр'єва. Його підручник «Общая селекция и семеноводство полевых культур» став першою науковою скарбницею для студентів та виробничників, зазнав чотири перевидання і був перекладений багатьма іноземними мовами.

Вітчизняна війна забрала життя багатьох спеціалістів, у тому числі сільського господарства. Це вимагало від держави і уряду негайного вирішення питання про якісну підготовку фахівців. Вітчизняні вчені активно взялися за підготовку практичного посібника для аграріїв. У «Посібнику по сільському господарству» розділ «Насінництво зернових культур» був складений Юр'євим В. Я., в якому особлива увага приділялась розмноженню сортового насіння. Василь Якович був переконаний, що насінневим господарствам вкрай важливо впроваджувати організаційні заходи масового розмноження насіння селекційних сортів та його введення у виробництво.

На базі Харківської державної селекційної станції було видано кілька збірників наукових статей за редакцією В. Я. Юр'єва, серед них: «Кращі сорти селекції Харківської станції», «Работы по селекции и семеноводству», «Известия Харьковской областной сельскохозяйственной опытной станции», «Труды Харьковской сельскохозяйственной станции», «Труды Харьковской областной сельскохозяйственной станции», «Бюллетени научно-технической информации», «Сборники рефератов и переводов по селекции и семеноводству» та багато інших звітів, доповідей та бюлетенів, з яких легко і доступно можуть черпати знання вчені, студенти та виробничники аграрної справи. Неможливо перерахувати всі авторські та колективні наукові видання, але у кожному з них є частка душі та серця академіка Юр'єва [8, 9].

На основі розширення теоретичних знань, практичного надбання та величезних досягнень у селекційних дослідженнях відділ рослинництва реорганізовано у Національний центр генетичних ресурсів рослин України, в якому займаються вивченням, збагаченням, збереженням і ефективним застосуванням генетичного різноманіття рослин та формуванням і веденням генетичного банку рослин України [9].

Наукова стаття «Селекция зимостойких сортов озимой пшеницы на Украине» вийшла у 1962 році, у ній Василь Якович проводить підсумок своїм багаторічним науковим селекційним дослідженням. Аналізує і підводить підсумки селекційної справи, характеризує 19 районаних сортів озимої пшениці та викладає рекомендації та пропозиції подальшого селекційного процесу з метою створення нових, перспективних сортів озимої пшениці, які будуть пристосовані до інших кліматичних зон України.

З 1956 року він стає почесним членом ВАСГНІЛ. За визначні заслуги та трудові досягнення у розвитку сільськогосподарської науки Юр'єва В. Я. двічі нагороджують найвищим ступенем відзнаки, званням Герой Соціалістичної Праці (1954 і 1959 рр.). Він був нагороджений п'ятьма орденами Леніна, двома орденами Трудового Червоного прапора, орденом «Знак пошани» та 16-ю медалями. За активну громадську роботу Василя Яковича обирали депутатом Верховної Ради СРСР і УРСР протягом 3-5-го скликання. У 1961 році Василь Якович отримує диплом шведського королівства сільського господарства [3, 14].

Сумна звістка облетіла наукову спільноту, сповістивши, що 8 лютого 1962 року помер академік АН УРСР Василь Якович Юр'єв – зачинатель селекційної науки в Україні.

До десятої річниці пам'яті видатного вченого, колектив авторів Українського науково-дослідного інституту рослинництва, селекції і генетики ім. В. Я. Юр'єва опублікував збірку його основних 28 наукових праць, що є суттєвим внеском у розвиток української аграрної науки та практики. Дослідниками і послідовниками творчості Василя Яковича було знайдено 37 раніше невідомих праць – це невеличкі газетні замітки та поради селянам, які публікувалися серійними виданнями, такі як «Бібліотечка з рільництва», «Бібліотечка садового та городника» та інші [6, 9].

За видатні заслуги вченого Академія наук України впровадила премію імені В. Я. Юр'єва, яку присуджують щороку за найвищі дося-

гнення у галузі генетики та селекції. У центрі нового житлового масиву м. Харкова (територія колишніх дослідних полів Харківської селекційної станції) встановлено бронзове погруддя Василя Яковича Юр'єва [9].

Аграрні наукові дослідження, зокрема генетичні та селекційні, на сучасному етапі розвитку зазнали значного розширення і удосконалення. Збагатилася теоретична основа селекційного процесу, змінилась техніка проведення експериментальних досліджень, виникли нові методи та активно застосовуються сучасні інноваційні технології сільськогосподарського виробництва. Проте, велич постаті Василя Яковича Юр'єва, як справжнього вченого, невтомного трудівника, справжнього патріота є взірцем для формування і наслідування як теперішніх, так і прийдешніх поколінь науковців селекційної справи.

References

1. Kyrychenko V. V., Petrenkova V. P., Kobzyieva L. N. Vikhy stanovlennia ta sohodennia instytutu roslynnytstva im. V. Ya. Yurieva UAAN Seleksiia i nasynnytstvo. 2008. Vyp. 96. S. 3–14. Retrieved from: <https://journals.urau.ua/pbsd/article/view/77185/72908>. [in Ukrainian]
2. Borysenko V. I. Naukova shkola akademika V. Ya. Yurieva. Retrieved from: <https://inb.dnsgb.com.ua/2006-1/06bvisaj.html>. [in Ukrainian]
3. Poberezhets V. V. Ia. Yuriev – vydatnyi selektsioner-roslynnyk (do 140-richchia z dnia narodzhennia). Retrieved from: <https://library.udau.edu.ua/novini/v.ya.-yurev-vidatnij-selektsioner-roslynnyk-do-140-richchya-z-dnya-narodzhennia.html>. [in Ukrainian]
4. Manziuk V. T. 120 rokiv z dnia narodzhennia koryfeia vitchyznianoї selektsii Vasylia Yakovycha Yur'ieva. *Naukovi osnovy stabilizatsii vyrobnytstva produktii roslynnytstva* : mater. mizhn. konf., prysv. 90-richchiu vid zasnuvannia Instytutu roslynnytstva im. V. Ya. Yur'ieva. Kh., 2001. S. 3–10. [in Ukrainian]
5. Ozherelieva V. M., Kyrychenko V. V., Bilynska O. V. Academician V. Ya. Yuriev – a plant breeder, geneticist and founder of breeding science of our country (dedicated to the 140th birthday anniversary). *Fakty eksperymentalnoi evoliutsii orhanizmv*. 2019. T. 24. S. 10–19. doi: 10.7124/FEEO.v24.1071. [in Ukrainian]
6. Ozherelieva V. M. Zhytievyyi ta tvorchyi shliakh akademika V. Ya. Yurieva (do 140-richchia vid dnia narodzhennia). *Henetychni resursy roslyn*. 2019. № 25. S. 165–167. Retrieved from: <http://genres.com.ua/assets/files/25/17.pdf>. [in Ukrainian]
7. Blium Ya. B., Barshtein V. Iu. Do 140-richchia vid dnia narodzhennia akademika V. Ya. Yurieva. *Storinky biohrafii v spetsialnykh istorychnykh dystsyplinakh. Fakty eksperymentalnoi evoliutsii orhanizmv*. 2019. T. 25. S. 333–337. doi: 10.7124/FEEO.v25.1187. [in Ukrainian]
8. Ozheredieva V. M. Diialnist akademika V. Ya. Yurieva v konteksti rozvytku silskohospodarskoi nauky v Ukraini : dys... kand. nauk: 07.00.07. 2008. 230 s. [in Ukrainian]
9. Ozherelieva V. M. Naukova spadshchyna akademika V. Ya. Yurieva Istorii nauky i biohrafistyka. 2007. N. 1. Retrieved from: <https://inb.dnsgb.com.ua/2007-1/07ovmsaj.pdf> [in Ukrainian]
10. Ozherelieva V. M. Zoloto pshenychnoho kolosu : narys pro akademika V. Ia. Yurieva UAAN, In-t roslynnytstva im. V. Ia. Yurieva UAAN. Kharkiv, 2019. 146 s. [in Ukrainian]
11. Ozherelieva V. M. Vasyl Yakovych Yuriev – selektsioner slobozhanshchyny ta orhanizator naukovo-doslidnoi spravy v Ukraini. Retrieved from: <http://base.dnsgb.com.ua/INB/2007-2/07ovmsaj.pdf> [in Ukrainian]
12. Hur'iev B. P., Manziuk V. T., Cherniak I. Y. Vasyl' Yakovych Yur'iev. Kyiv : Naukova dumka, 1979. 98 s. [in Ukrainian]
13. Verhunov, Petrenkova V.P., Ozherelieva V.M. Akademik Yuriev Vasyl Yakovych (1879-1962): biobibliohrafichnyi pokazhchik : DNSHB, In-t roslynnytstva im. V. Ia. Yurieva UAAN. Kharkiv : Mahda LTD, 2007. 184 s. [in Ukrainian]
14. Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy. 145 rokiv vid dnia narodzhennia akademika Yurieva Vasylia Yakovycha (1879–1962). Retrieved from: <https://dnsgb.com.ua/novini/vistavki/145-rokiv-vid-dnya-narodzhennia-akademika-yureva-vasylia-yakovycha-1879-1962/>. [in Ukrainian]
15. Petrenkova V. P. Yuriev Vasyl Yakovych (1879–1962). *Vcheni – henetyky i selektsionery u haluzi roslynnytstva.*, UAAN (Ser. "Ukrainski vcheni-ahraryi XX stolittia". Kn. 4). Kyiv : Ahrar. nauka, 2000. S. 356–358. [in Ukrainian]

KRYZHANOVSKA M. M., PROKOPIAK M. Z., HOLINEI H. M., SHEVCHYK L. O.

*Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University,
Ukraine, 46027, Ternopil, M. Kryvonosa str., 2*

VASIL YAKOVYCH YURIEV: LIFE AND SCIENTIFIC HERITAGE (ON THE 150th ANNIVERSARY OF HIS BIRTH)

The article discusses the main stages of life and scientific activities of the renowned and respected academician-breeder Vasyl Yakovych Yuriev. His name is inextricably linked with the activities of the Ukrainian Research Institute of Plant Breeding, Selection, and Genetics (now Yuriev Plant Production Institute of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine). It is shown that in his scientific work, Vasyl Yakovych paid special attention to the collection of initial material, the selection of parental forms for crossing, developed methods for testing hybrids and varieties at different stages of the selection process, and demonstrated the advantages of the method of selecting pure lines from local wheat populations compared to the ineffective method of mass selection. Based on this method, under his leadership, many high-yielding valuable varieties of winter and spring wheat, rye, millet, barley, and corn were developed. To study the patterns of inheritance of important valuable traits in wheat, V. Ya. Yuriev used intervarietal and interspecies crosses of the diallel type. Many studies have been conducted in the field of breeding varieties for disease and pest resistance and immunity. In recognition of his scientific achievements, the Academy of Sciences of Ukraine established the Vasyl Yakovych Yuriev Prize, which is awarded for the highest achievements in the field of selection and genetics.

Keywords: geneticist, breeder, Kharkiv Breeding Station, Ukrainian Research Institute of Plant Breeding, Selection, and Genetics, Yuriev Plant Production Institute of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine.